

**KLIMAATBELEID
NOORD-BEVELAND
2016-2020**

Inhoudsopgave	BLZ
1 Inleiding	3
2 Nieuwe energie voor het klimaat	4
3 Landelijke ontwikkelingen	5
4 Effecten uit het Klimaatconferentie Parijs 2015.	9
5 Regionale ontwikkelingen, trends en doelstellingen.	10
6 Gemeente	11
7 Projectorganisatie en beslisstructuur	14
8 Financiering klimaatprogramma	15
Thema bladen	
6.1 Energie opwekking	18
6.2 Gebouwen	21
6.3 Verkeer en Vervoer	23
6.4 Maatschappij	25

1 Inleiding

Een gemeente staat midden in de samenleving. Doelen en richtlijnen bedacht in Brussel worden omgevormd tot wetgeving. Deze wetgeving bereikt ons via Den Haag en geeft ons kaders & middelen om deze doelen te bereiken.

Met "klimaatbeleid" kan een gemeentelijke organisatie uitleg geven hoe de gewenste doelen binnen de gemeentegrenzen te behalen. Hoe we de burgers en bedrijven stimuleren, hoe we onze eigen organisatie omvormen om daarmee het goede voorbeeld te geven.

Noord-Beveland kenmerkt zich door een sobere maar doortastende aanpak. We werken niet aan luchtkastelen maar enkel aan realistische doelen en we doen wat we beloven.

Aangezien sommige doelstellingen door medewerking van inwoners bereikt moeten worden is draagvlak en steun nodig.

Inwoners staan niet te trappelen om te gaan verbouwen om daarmee hun woning energiezuiniger te maken. Met goede voorlichting, financiële ondersteuning (subsidie) en sprekende voorbeelden kan je mensen over de drempel krijgen.

2 Nieuwe energie voor het klimaat

Leermomenten uit het verleden

De achterliggende beleidsperiode is onze klimaatstrategie volgens de bekende strategie; “sober maar doelmatig” aangepakt. Er ontstond een crisis en middelen moesten, zoals altijd, extra efficiënt besteed worden.

De investeringsbereidheid bij burgers en bedrijven was ook beperkt en binnen onze gemeentelijke organisatie werden voorstellen extra kritisch benaderd, wat zou immers de onzekere toekomst ons nog bieden.

Dat verduurzaming altijd zinnig is en tijdens een crisis juist extra noodzakelijk maakt de beschikbaarheid van middelen niet groter.

Uit de exploitatie van de expositieruimte bleek dat met name ouderen open stonden voor verduurzaming van hun woning. Jongeren accepteren de energienota en hebben andere prioriteiten.

De voorzichtige houding van het bedrijfsleven maakt het er niet eenvoudiger op.

De bouwkolom zegt van wel, maar innoveert amper. Installateurs hebben hun magazijnen vol met CV-ketels en zijn argwanend voor nieuwe technieken. Door het gehele land ligt een fijn vertakt gasnet; overal beschikbaar, zuiver en constant van kwaliteit en uit eigen bodem. Waarom moeilijk doen als het makkelijk kan? Dat aannemers meer kunnen verdienen aan een “in aanschaf duurder, maar gebruik voordeliger” huis was niet bekend. De boodschap werd niet uitgezonden.

PV-panelen werden goedkoper en gezien als laaghangend fruit. De gemeentelijke subsidieregeling is daar veelvuldig op aangesproken. Dat een zonneboiler veel efficiënter is werd door die installateurs niet verteld...

LED toepassen in Openbare verlichting stuitte op hiaten in de wet. Metingen en normen aangeduid in aantallen Lux, kwamen niet overeen met de “beleving”. Volgens de wet moeten er voor 3 reguliere lantaarnpalen 4 LED lantaarnpalen geplaatst worden. We verduurzamen dan op energieverbruik maar hebben meer materiaal en onderhoud nodig.

Met inkoop kan je de producenten sturen. Door alleen maar HR-CV ketels te kopen worden alleen deze nog gemaakt. Overheidsinkopen kunnen op deze wijze ook sturend werken. De gemeente heeft een landelijk opgelegde plicht alle aankopen langs een duurzaamheidsmeetlat te leggen. In 2015 diende alle aankopen voor 75 % duurzaam te zijn. Onze budget-verantwoordelijken hebben hier instructies in gekregen en bij veel aankopen gaan we voor de duurzame varianten.

Met de leermomenten uit de het verleden, nieuwe inzichten en wetgeving, hogere doelen voor de toekomst en een gunstiger investeringsklimaat is nieuw beleid gemaakt. We hopen dat het U inspireert!

3 Landelijke ontwikkelingen

De fase waarin onze atmosfeer verkeert heeft effect op allerlei zaken. Neerslag intensiteit (korter maar heviger), wind, warmte, koude, stromingen van lucht, stromingen van water, buffering van water, de omvang van ijsvoorraden, verwoestijning, ontbossing (helaas niet alleen door klimaatverandering) en noem maar op.

Voor Nederland vormt de zeespiegel stijging tegenover een bodem daling samen met intensievere neerslag een serieuze dreiging voor onze samenleving. Een langere heftigere regenbui kan voor wateroverlast zorgen. Door vollere rioolstelsels maar ook door vollere rivieren. Ruimte opofferen voor de loop van de rivier is tegenstrijdig aan onze strijd tegen het water, alle onheil achter hoge dijken verstoppen.

Om bovenstaande trend in de verre toekomst te kunnen blijven weerstaan is de aanpak "Meerlaagse Veiligheid" bedacht. Niet meer ongebreideld dijken blijven verhogen maar mensen laten wennen aan "gecontroleerde" overstromingen, eventueel gevolgd door evacuaties. Op 10 september 2015 heeft de Raad daar van de provincie voorlichting over gehad.

"Bouw alleen daar, waar het water geen schade kan veroorzaken". Lastige opgave als 2/3 van Nederland onder de zeespiegel ligt en 80 % van ons Nationaal Bruto Product in de randstad is gevestigd. Koester oude "slaperdijkjes", wie weet hebben we ze nog nodig!

Ook regionaal een lastige uitdaging waar menig beleidsveld overlapt. De Veiligheidsregio Zeeland denkt mee, hoe richten we evacuatie routes in, zorgen we dat we geen onnodige obstakels creëren, hebben we infra uitgerust voor evacuatie door deze 50 cm hoger aan te leggen? Hebben alle huizen een dakraam?

Kunnen we het tij keren? Kan Noord-Beveland op deze mondiale schaal een rol spelen?

Ja, hoe gering ook, iedere bijdrage is welkom! Achterover gaan zitten en wachten dat een ander het oplost, zit niet in onze genen. Wij pakken de uitdaging aan en geven het goede voorbeeld.

Ook energie-armoede dient erkent en aangepakt te worden. De sociale onderlaag in onze maatschappij dient beschermd te worden tegen de keuze: betalen we de energie-nota of de huur? Vaak ontstaat er dan huurachterstand, energie wordt sneller afgesloten. Coöperaties erkennen dit fenomeen en samen met de gemeente zoeken we naar passende oplossingen.

Nederlandse doelstellingen op gebied van verduurzaming van energievoorzieningen t.o.v. Europese doelen.

Nederland ligt met de huidige stand van 5 % duurzame energie-opwekking ver achter, op de verduurzamings-doelstellingen, 14 % in 2020 die in Europees verband zijn afgesproken. Bij koploper Zweden is dit 52 procent. Alleen Malta en Luxemburg scoren lager dan Nederland. De lage score van Nederland heeft diverse oorzaken: weinig waterkracht, ruime beschikbaarheid van aardgas waardoor huishoudens weinig hout verstoken, en minder overheidssteun voor hernieuwbare energie dan in andere EU-landen.

Een grote zorg in Den Haag wat kan leiden tot forse ingrepen met zware machtsmiddelen. Met het SER-Akkoord zijn vergaande afspraken gemaakt met alle betrokkenen bij deze opgave, de gemeente is hierbij vertegenwoordigd door de VNG. Met de energiebelasting komen er enorme

hoeveelheden geld beschikbaar voor ondersteuning van de ontwikkeling van hernieuwbare (energie)bronnen.

Met de SDE+, stimuleert het ministerie van Economische Zaken de ontwikkeling van een duurzame energievoorziening in Nederland.

Bedrijven en (non-profit) instellingen die hernieuwbare energie (gaan) produceren, kunnen gebruik maken van de subsidieregeling SDE+. De subsidieregeling staat open voor hernieuwbare energietechnieken en is onderverdeeld in verschillende categorieën, zoals : Biomassa, Geothermie, Water, Wind (land, meer en dijk) en Zon. Ook kent de SDE+ de categorie Wind op Zee, die haar eigen budget heeft.

De hoeveelheid zonne-energie die de aarde bereikt, is ca. 9.000 maal groter dan de energiebehoefte van alle 7 miljard aardbewoners¹ samen maar hoe benut je die zonne-energie?

In Nederland komt de meeste hernieuwbare energie namelijk 70 %, vrij uit biomassa en 20 % uit wind energie. De bijdrage van andere bronnen als waterkracht, zonne-energie, bodemenergie en warmte uit de buitenlucht is nog beperkt.

Zeker gezien op de schaal van onze welvaart ten opzichte van andere Europese landen is de voortgang in verduurzaming van onze energie voorziening bescheiden.

Ondanks alle inzet is het aandeel hernieuwbare energie ten opzichte van 2012 niet gestegen. De opbrengst per bron is wat verschoven. Zo nam de productie van windenergie met 8 % toe door uitbreiding van capaciteit. De productie van elektriciteit door mee stoken van biomassa daalde fors door het aflopen van subsidies op deze productiemethode en de lage kolen prijs.

De productie van zonnestroom verdubbelde voor het derde jaar op rij, maar de bijdrage aan de totale productie van hernieuwbare elektriciteit is nog steeds beperkt tot 4 %.

Het verbruik van hernieuwbare energie voor warmte steeg in 2013 met bijna 10 % ten opzichte van 2012. Het aandeel hernieuwbare energie in de warmtevoorziening kwam op 4,6 %. De stijging in het verbruik van hernieuwbare warmte kwam door een toename van de levering van warmte door afvalverbrandingsinstallaties en door meer winning van energie uit de bodem.

In 2013 was het verbruik van hernieuwbare energie voor vervoer 5 % van het totale verbruik van energie voor vervoer, net als in 2012.. Hernieuwbare energie voor vervoer bestaat vooral uit biobrandstoffen. Ruim 60 % van de gebruikte biobrandstoffen waren milieutechnisch goede biobrandstoffen die, volgens Europese afspraken, dubbel tellen in de berekening van het aandeel hernieuwbare energie voor vervoer.

¹ Bron WikipediA & CBS

Toename hernieuwbare energie volgens afspraken Energieakkoord, in PJ en %

PJ	2011	2013	2020*	2023*
Wind op land	14	16	54	63
Wind op zee	3	3	27	60
Biomassa bijstook	12	9	25	25
AVI, overige biomassa	43	47	tot 83	83
Biobrandstoffen	13	16	tot 36	36
Geothermie, WKO	5	8	tot 49	49
Zon (PV en warmte)	2	2	tot 17	17
Totaal	93	101	tot 291	333
Aandeel finaal energie %	4,3	4,6	13-14	16

Bron: CBS (2013a), Neeft et al. (2013); * inschattingen door ECN (2013a, 2013b), Ecofys (2013)

Bovenstaande is de reden dat vanuit Den Haag met redelijk forse stappen bijvoorbeeld, “wind op zee” mogelijk gemaakt wordt. De kluwen aan wetgeving die we ons toebedeeld hebben maakt realisatie van dergelijke grote infrastructurele werken een moeizame uitdaging. Tijdens de, sinds jaren weer eens opgewekte, Prinsjesdag van 2015 zijn veel signalen afgegeven dat extra wordt ingezet op verduurzaming van de maatschappij.

Het landelijke elektriciteitsnet raakt overspannen, het kan de schommelingen (vraag een aanbod) maar moeilijk aan. Duurzame bronnen laten zich niet regelen. Het verbruik is redelijk voorspelbaar. Dure centrales worden gebruikt om dipjes te vullen, deze inbreng van “bijspring-energie” is enorm duur. Energiemaatschappijen zullen centrales sluiten. De gehele energiemarkt is uit balans, niet alleen qua capaciteit, ook qua kosten/opbrengst.

Uitbreiding van het net kost kapitalen. Inzet van “smart-grids” kunnen de pijn verzachten. Burgers (zowel leverancier als afnemer) zijn daar belangrijk in dit proces.

Om een CO₂-arme energievoorziening te bereiken, die veilig, betrouwbaar en betaalbaar is, dient de minister van Economische zaken nog meer de dialoog met burgers, bedrijven, kennisinstellingen, andere overheden en maatschappelijke organisaties te zoeken. Het kabinet houdt vast aan de afspraak dat de CO₂-uitstoot in 2030 met 40 % en in 2050 met 80 % tot 95 %

moet zijn terug gedrongen. Alle nu bekende CO₂-arme energiebronnen en technologieën zijn nodig om dit doel te bereiken.²

“In de toekomst zullen er CO₂-arme energiebronnen en technieken zijn, die we nu misschien niet kennen”; verteld minister Kamp. *“Daarom zet het kabinet de komende tijd krachtiger in op innovatie. Dit is niet alleen cruciaal om het doel van een volledig duurzame energievoorziening in 2050 te bereiken, maar biedt ook kansen om het verdienmodel van de economie te kunnen verkennen en de kosten van duurzame energie omlaag te brengen”.*

² Energierapport 2016

4 Effecten uit het Klimaatconferentie Parijs 2015.

De eenentwintigste jaarlijkse klimaatconferentie, COP21, van de Verenigde Naties vond dit jaar vanaf 30 november 2015 plaats in Parijs. COP21 staat voor de Conference of Party's; hierbij kwamen alle partijen die onderdeel uitmaken van het UNFCCC, het klimaatverdrag van de Verenigde Naties, bijeen. De conferentie duurde tot en met 12 december en mondde uit in een nieuw internationaal klimaatverdrag. Op 12 december stemden de bijna 200 deelnemers in met een nieuw bindend klimaatakkoord. Daarmee moet de uitstoot van broeikasgassen worden teruggedrongen en de opwarming van de aarde worden beperkt tot maximaal 2 graden, met 1,5 graad als streefwaarde.

Hoofdpunten uit het klimaatverdrag

Veel van de doelstellingen voor de klimaatconferentie in Parijs zijn gehaald. Alle deelnemende landen zijn akkoord gegaan met de twintig pagina's tellende tekst. Het volgende is daarin afgesproken:

- Het verdrag treedt in werking als het door minstens 55 staten geratificeerd is die verantwoordelijk zijn voor minimaal 55 procent van de CO₂-uitstoot.
- Doel is een zo snel mogelijk einde aan de stijging van de uitstoot van broeikasgassen. Halverwege de 21e eeuw moet er een evenwicht zijn tussen alle uitstoot van broeikasgassen en het vermogen van de natuur om ze te absorberen.
- De opwarming van de aarde moet worden beperkt. De wereldwijde stijging van de temperatuur moet in 2100 beperkt zijn tot 2°C vergeleken met het niveau van vóór de opkomst van de industrie. Er wordt gestreefd om die stijging met 2°C te verlagen tot 1,5 graad.
- Elke vijf jaar wordt het klimaatbeleid van alle landen geëvalueerd. De eerste controle vindt plaats in 2023.

Rijke ontwikkelde landen moeten ontwikkelingslanden met geld helpen hun uitstoot te verminderen. Elk jaar moet er 91 miljard euro beschikbaar worden gesteld.

Bij het slotakkoord van de onderhandelingen applaudisseerden alle deelnemers. Er was veel vreugde in de zaal.

Er is ook kritiek op het akkoord. Volgens de internationale milieuorganisatie Greenpeace gaan de ambities om de opwarming van de aarde onder de 1,5 graad te houden, niet ver genoeg. Milieudefensie vindt het teleurstellend dat er geen afspraken zijn gemaakt over de kosten van klimaatrampen. Arme landen blijven volgens de organisatie de kosten van klimaatverandering dragen. Ook is er kritiek op het feit dat in het akkoord afspraken ontbreken over de vervuilende luchtvaart- en scheepvaartsector.

5 Regionale ontwikkelingen, trends en doelstellingen.

Uit het klimaat beleid van de provincie, het rapport “Energie als stuwende kracht! 2013-2015” vallen de volgende doelen op te maken:

- De provinciale organisatie is blijvend klimaatneutraal (door compensatie van hun CO₂ uitstoot met credit`s in het Zeeuws Klimaatfonds)
- De provincie Zeeland levert haar bijdrage aan de doelstellingen van het Rijk op het gebied van energiebesparing, hernieuwbare energie en reductie van broeikasgassen, door projecten te faciliteren die de landelijke doelstellingen en bovenstaande Zeeuwse ambities ondersteunen en een maximale bijdrage leveren aan de Zeeuwse economie.
- De provincie Zeeland ontwikkeld samen met derden op minimaal 3 thema`s minimaal 5 projecten (o.a. een getijde centrale)
- De provincie Zeeland stimuleert en faciliteert de communicatie, informatie en educatie over energie en klimaat door een “energieloket” in te richten.
- De provincie Zeeland maakt de plaatsing van windmolens op land planologisch mogelijk met een minimaal nominaal vermogen van 550 MW

Daarnaast heeft de Provincie Zeeland ook het SER-energieakkoord ondertekend via het IPO. Door het SER-energieakkoord dat namens de gemeenten door VNG is getekend vloeien een groot aantal regeling het land in. Ook in Zeeland is deze uitdaging opgepakt.

Zeeuws breed is een subsidie verzoek ingediend en toegekend. Gemeente Goes heeft de coördinerende rol, gemeente Borsele een faciliterende. De uitrol van het SER-akkoord kan daarmee op verschillende thema`s ingevuld worden, maar heeft de nadruk op de gebouwde omgeving. Op wijks- of dorpsniveau wordt er voorlichting gegeven over verduurzamingsopties. Een landelijk goed scorende website “Duurzaam Bouwloket” is voor de Zeeuwse gebruikers geschikt gemaakt.

Getijdecentrale in de openingen van de Oosterschelde Stormvloedkering.

6 Gemeente

Gemeenten hebben een belangrijke rol in de uitvoering van het landelijk klimaatbeleid. Via de VNG is daar, na ondertekening van het SER-Akkoord, fors op ingezet. De gemeenten hebben contacten met de partijen die de reductie van broeikasgassen kunnen bereiken bij de bedrijven via de milieuvergunningen en bij de woningen en utiliteitsbouw door het stimuleren van duurzaam bouwen en bij huishoudens door het stimuleren van energiebesparing. Ook de manier van verkeer en vervoer kan de gemeente beïnvloeden. De VNG heeft een uitvoerend en ondersteunend Energieprogramma opgezet en neemt een strategische rol op zich om een intermediair te vormen tussen het Rijk en de lokaal gewortelde uitvoeringspraktijk van gemeenten.

De gemeente vormt een belangrijke schakel in de uitvoering vanwege direct contact met verschillende lokale partijen en direct invloed hierop.

Ons vorig klimaat beleid had de focus op 8 thema's, te weten:

Gemeentelijke gebouwen, Duurzame energie (biomassa en wind), Woningen (duurzaam bouwen), Woningen (energiebesparingsacties), Verkeer en Vervoer, Duurzaam inkopen, Openbare verlichting, Bedrijven.

Voor de komende periode willen we hierin comprimeren en de focus leggen op verduurzaming van de volgende thema's:

- 6.1 Energie opwekking,
- 6.2 Gebouwen
- 6.3 Verkeer & Vervoer
- 6.4 Maatschappij

6.1 Energie opwekking.

- Wind energie,
- Zonne energie,
- Opslaan van (duurzaam opgewekte) energie,
- Optimaal benutten van eigen opwek³,
- "Smart grid's", na optimaal gebruiken van eigen opwek, deze "smart" aanbieden in de buurt
- Getijde energie
- Zoek een alternatief voor ons fossiele gas

³ De tijd dat eigen opgewekte energie net zo veel oplevert als ingekochte energie is snel voorbij. Dat houdt geen stand. Eigen opgewekte energie dient optimaal benut te worden door het "op te slaan" voor een periode dat er geen duurzame opwek is en er wel een vraag bestaat. Accu's worden slimmer en goedkoper. De elektrische auto krijgt er een functie bij, energie-buffer. Anderzijds dien je eigen opgewekte energie te benutten als het beschikbaar is, overdag de vriezer laten koelen, de vaatwasser en wasmachine laten draaien, de vloerverwarming laten opwarmen. Zonne-boiler en PV-panelen leveren dan optimaal op om aan de energiebehoefte van het huishouden te voldoen.

Symbolische weergave van een Smart grid.

6.2 Gebouwen.

- Vergrijzing van de maatschappij, over 25 jaar dubbel zo veel ouderen. Ouderdom komt met gebreken en zorg trekt terug. Mensen willen en moeten langer zelfstandig wonen. Neem verduurzaming in acht als men gaat verbouwen met het doel langer thuis te wonen.
- Woningen moeten energie neutraal gemaakt worden. Nieuwbouw vanaf 2019, en bestaande bouw rond 2050. Nieuwbouw is haalbaar, dat kan nu al, echter, per jaar wordt 0,4 % aan nieuwbouw geplaatst. Bestaande bouw vergt dus een enorme inzet. 80 % van de gebouwen in 2050 is nu al gebouwd.
- Bouw meer circulair, de maatschappij verandert steeds sneller, laat de woonomgeving daar op mee veranderen.
- Maak bestemmingsplannen flexibeler, laat functies van gebouwen, gebieden makkelijker aanpassen aan de vraag uit de maatschappij.

6.3 Verkeer en vervoer.

- De elektrische of hybride auto komt hard opzetten (mede door belastingmaatregelen). Groeicijfers overtreffen de verwachtingen, aanbod voor de Europese markt wordt alleen in Nederland verkocht, dat heeft effecten op onze maatschappij. Onze infra is daar niet op voorbereid, plaatsen van laadpalen in de openbare ruimte is een lastige discussie. Moet de overheid daar een rol in spelen of pakt de markt dat op?
- Elektrische fietsen worden door alle lagen van de bevolking gebruikt (ouderen, schoolgaande kinderen, toeristen, pakketdiensten), kunnen ze overal opgeladen worden?
- Elektrische brommers en motoren veroveren de markt, kunnen ze overal opgeladen worden?
- De beschikbaarheid van openbaar vervoer neemt af, kunnen we faciliteren in alternatieven? Is dat onze taak?
- Een volledig elektrische dienstauto, om praktijkervaring mee op te doen.

6.4 Maatschappij

- Verduurzamen is ook zuinig omgaan met ons voedsel, de verspilling terugdringen. Een kromme komkommer is ook een komkommer. Eet minder vlees, een kilo vlees kost enorm veel energie en water. Er zijn alternatieven. Voor onze gezondheid hoeven we echt niet iedere dag vlees te eten.
- De wereld is vergeven van plastic⁴. In nagenoeg alles wat je aanraakt zitten kunststoffen die vervangen kunnen worden door materialen met een natuurlijke bron.
- Wees zuinig met drinkwater, benut regenwater beter. Voorkom vermenging van sanitair- en hemelwater. Hemelwater dient ter plaatse in de grond te zakken om overbelasting van de polderafwatering te voorkomen.
- Verbetering van onze afvalscheiding is noodzakelijk. Nog veel herbruikbaar materiaal belandt in de verbrandingsoven. Een zeer dure verwerkingsmethode waaruit nagenoeg geen bruikbaar materiaal resteert, slechts wat restwarmte. Hergebruik voorkomt de noodzaak van primair materiaal. Ons inzamelsysteem zal meer geschikt gemaakt moeten worden voor betere scheiding.

⁴ op de zuidelijke Grote oceaan drijft door samenkomende stromingen een eiland van plastic met een omvang dat 2 keer zo groot is als Nederland

7 Projectorganisatie en beslisstructuur

In onderstaand schema wordt de projectorganisatie weergegeven

Betreft	Taken	Leden	Vergaderfrequentie
Stuurgroep	schept kaders voor klimaat- en energieprojecten voor de gemeente	wethouder milieu, beleidsambtenaren gemeente .	In principe 1x per jaar, afh. van onderwerpen
Projectgroep	onder supervisie van stuurgroep: uitvoeren van projecten door projectgroep/werkgroepen	beleidsmedewerker gemeente, uitvoerders gemeente en evt. provincie	3x per jaar

Fasering

De klimaatuitvoering wordt voor een periode van 5 jaar opgezet in de vorm van een project. Hieronder wordt de fasering van het project beschreven.

- Definitiefase: opstellen en goedkeuren van een door alle partijen gedragen projectvoorstel;
- Voorbereidingsfase: uitwerking gekozen projecten in projectvoorstellen (taken en verantwoordelijkheden deelnemers, financiën en tijdsplanning);
- Realisatiefase: uitvoering projecten volgens vastgelegde voorstellen, in de projectgroep worden de projecten gevolgd en waar nodig bijgesteld;
- Nazorgfase: bijstellen projectresultaat; evalueren van het project (aanpak, uitgevoerde stappen en uitgevoerde activiteiten; evaluatie, bespreking en rapportage kwaliteit bereikte resultaten);
- Monitoring evaluatie en rapportage: controleren of de uitvoering nog op schema ligt, (jaarlijks) verantwoording aan bestuursorgaan, het monitoringssysteem moet niet zoveel financiële middelen opslokken dat het zijn doel voorbij schiet.

Risico's en bedreigingen

De vraag is of de rijksoverheid een consistent beleid blijft volgen. De afgelopen jaren heeft de rijksoverheid een aantal belangrijke subsidieregelingen afgeschaft. Politieke en bestuurlijke aandacht voor het klimaatonderwerp is van groot belang voor het maken van een kwaliteitsslag bij de gebouwde omgeving. Ook het bevorderen van energiebesparing en het toepassen van duurzame energie kan aangejaagd worden middels subsidie uit de middelen die vrijkomen uit de energieheffing voor huishoudens en bedrijven. Dit proces is geborgd in het SER-akkoord.

8 Financiering klimaatprogramma

De uitvoering en financiering van het klimaatprogramma gaat volgens de gebruikelijke procedure. Dat betekent dat jaarlijks het programma voor het daaropvolgende jaar wordt uitgewerkt en ambtelijk vastgesteld. De onderstaande klimaatprojecten hebben een langere looptijd dan een jaar. Er is gekozen voor een periode van vijf jaar.

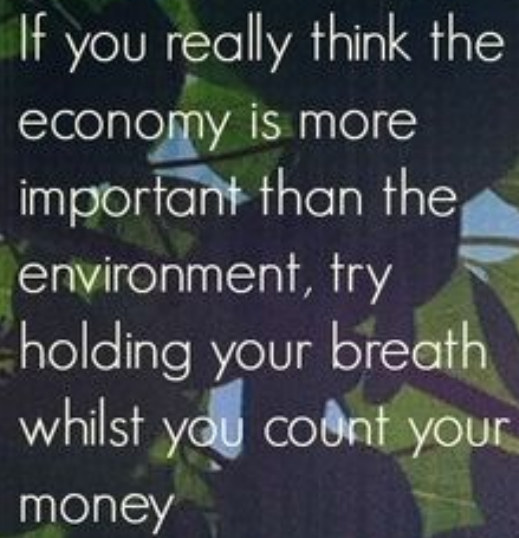
In onderstaand overzicht staat het budget dat geraamd is voor de periode 2016 t/m 2020. De projecten zijn onderverdeeld in speerpunten en taken. De speerpunten betreffen concrete, resultaatgerichte activiteiten; de taken zijn de reguliere taken die de uitvoering van de speerpunten mogelijk maken. Kosten 2016 worden meegenomen in eerste Berap.

Thema	Kosten	
	Investerings per jaar	Totaal planperiode
Energie opwekking	€ 30.000,-	€ 150.000,-
Gebouwen	€ 50.000,- ⁵	€ 250.000,-
Verkeer & Vervoer	€ 20.000,-	€ 100.000,-
Maatschappij	€ 30.000,-	€ 150.000,-
Totaal	130.000,-	€ 650.000,-

Het gemeentelijk investeringsbudget wordt veelal in de vorm van een subsidie uitgekeerd waarbij een maximum is gesteld van 33 % en/of een plafondbedrag. Gesteld kan worden dat dit bedrag qua uitgave in verduurzamingsmaatregelen verdrievoudigd gaat worden, we praten dan over bijna € 2 miljoen!

Bovenstaand vergt een extra uitgave van € 80.000,- per jaar (€ 130.000,- - € 50.000,-) gedurende deze beleidsperiode.

⁵ Betreft Budget voor subsidie "verduurzaming particulier woningbezit", reeds structureel geborgd in de begroting

If you really think the
economy is more
important than the
environment, try
holding your breath
whilst you count your
money

Dr. Guy McPherson

THEMA-BLADEN

Imagine If Trees Gave Off
Wifi Signals, We Would
Be Planting So Many Trees
And We'd Probably Save
The Planet Too.

Too Bad They
Only Produce The
Oxygen We
Breathe.

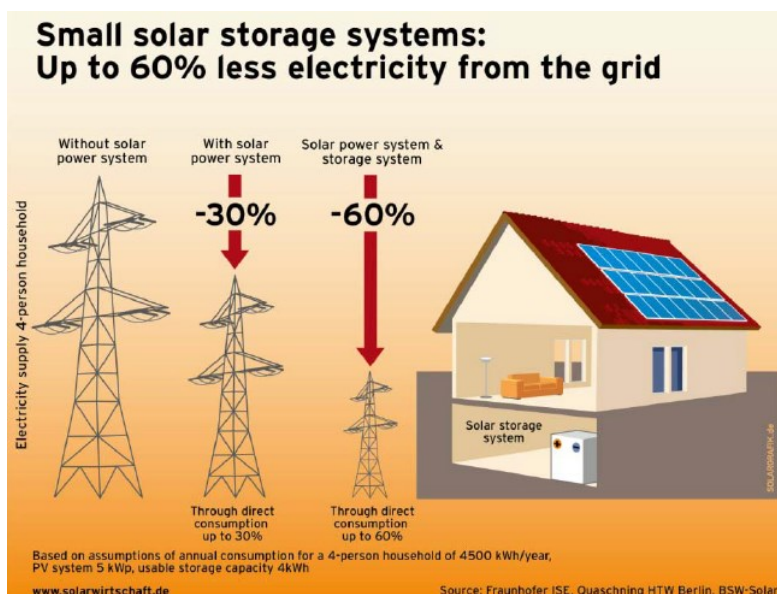
Thema6.1	Energie opwekking
Doorlooptijd project	5 jaar (2016 – 2020)
Coördinator	Tom Vermin – Dianne Dingemanse

Aanleiding

De afhankelijkheid van fossiele bronnen is nog te groot. Uitgangspunt in het energie-akkoord voor duurzame groei is dat Nederland in 2023, 16 % duurzame energie opwekt, een substantiële energiebesparing heeft bereikt en de economische energie-infra is versterkt.

Warmte en elektriciteit zullen op een andere wijze worden gemaakt en gebruikt. We streven naar een energiesysteem met vanaf 2023 ca. 40 tot 45 % volatiel, decentraal en duurzaam opgewekte elektriciteit. Niet vraag gestuurd maar het is er gewoon als de wind waait en de zon schijnt. Verder een toenemend gebruik van duurzaam gas, een groeiend aandeel elektrische mobiliteit, een groeiend aandeel geëlektrificeerde verwarming (we moeten immers van onze gasverslaving afkicken) en de komst van opslagsystemen leidt tot hele andere energiestromen. Kan ons net dat aan? Kan ons net het overschot aan bij veel aanbod van wind en zonne-energie als er weinig vraag is. Kunnen we andersom er op vertrouwen dat er voldoende productie capaciteit is als het windstil mistig weer is?

De tijd dat eigen opgewekte energie net zo veel oplevert als ingekochte energie is snel voorbij. Dat houdt geen stand. Eigen opgewekte energie dient optimaal benut te worden door het op te slaan voor een periode dat er geen duurzame opwek is en er wel een vraag bestaat. Accu's worden slimmer en goedkoper. De elektrische auto krijgt er een functie bij. De accu van de elektrische auto kan als opslag ingezet worden en het verbruik stabiliseren en het net ontlasten. Anderzijds dien je eigen opgewekte energie te benutten als het beschikbaar is, overdag de vriezer laten koelen, de vaatwasser en wasmachine laten draaien, de vloerverwarming laten opwarmen.

Thema 6.2	Gebouwen
Doorlooptijd	5 jaar (2016 – 2020)
Coördinator	Wilza Kouwer & Tom Vermin

Aanleiding

De afhankelijkheid van fossiele bronnen is nog te groot. Uitgangspunt in het energie-akkoord voor duurzame groei is dat Nederland in 2023, ca. 16 % duurzame energie opwekt en een substantiële energiebesparing is bereikt.

Warmte en elektriciteit zullen op een andere wijze worden gemaakt en gebruikt. De hoofddoelstelling moet zijn, verminder de warmte behoefte. Vervolgens zetten we in om de resterende warmte behoefte zo duurzaam mogelijk op te wekken. De aardgasbronnen van Nederland zijn eindig, gas gaat duurder worden. Alternatieven zijn er. Denk aan warmtepompen (met lucht of bodembronnen), zonneboilers en houtkachels. In andere delen van het land zijn er ondergrondse warmtenetten om restwarmte uit nabij gelegen industrie te benutten. Op Noord-Beveland is dat niet aan de orde.

Doelstelling

- Alle nieuwbouw is energie-neutraal en heeft een gasloze verwarming
- Bij vervanging van de verwarming kiezen de burgers bij voorkeur voor een warmtepomp of een hybride variant
- Iedere nieuwbouw heeft een optimale schil-isolatie
- Bij iedere verbouw wordt optimaal gefocust op isolatie en terugdringen van de warmte behoefte
- Activiteiten
- We richten weer een expositieruimte in waarbinnen demo's getoond worden.
- We tonen voorlichtingsfilmpjes / animaties op onze website
- We wijzen burgers op vergaande verduurzaming tijdens het vooroverleg rondom de aanvraag van een Omgevingsvergunning.
- We organiseren een "open dag" in een extreem duurzaam huis.
- We borgen gasloze nieuwbouw in overeenkomsten met ontwikkelaars
- We passen onze subsidieregeling "duurzaam bouwen" aan
- We maken afspraken met de RWS inzake bestrijding van energie-armoede
- We verstrekken info tijdens vooroverleg wanneer een initiatiefnemer wenst te (ver)bouwen en wijzen op verduurzamingsopties.

Thema6.3	Verkeer & Vervoer
Doorlooptijd project	4 jaar (2016 – 2020)
Coördinator	Sjoerd Prince / Tom Vermin / Dianne Dingemane

Aanleiding

Door vergaande financiële prikkels verduurzaamt verkeer en vervoer. Productie van hybride auto's of volledige elektrische auto's bedoeld voor heel Europa worden bijna geheel alleen in Nederland op de zakelijke markt verkocht. Deze auto's komen een keer (meestal na 5 jaar) op de particuliere markt. Nu al zijn er landelijk discussies gaan omtrent het plaatsen van een laadpaal in de openbare ruimte.

Daarentegen kunnen accu's van elektrische auto's ingezet worden om ontzettend dure netverzwaring te voorkomen.

Het openbaar vervoer versobert, de jeugd beweegt te weinig. Faciliteer de aankoop van elektrische fietsen waardoor de jeugd minder afhankelijk wordt van openbaar vervoer. Fietsenstallingen zullen ook voorzien moeten worden van laadpalen.

Deelauto's zorgen voor een beter gebruik. In plaats van 10 gezinnen met ieder 2 auto's waarvan de 2e auto amper gebruikt wordt, kan je ook 10 gezinnen met 10 privé en 2 deelauto's mobiliteit garanderen.

Fietsen is gezond en zeer duurzaam, de fietsinfra op Noord-Beveland is prima in orde.

Thuiswerken scheelt een hoop woon-werk kilometers en gebouw verwarming. Werkgevers dienen daar in te faciliteren. De gemeente Noord-Beveland laat zien dat het kan.

Doelstelling

- Ook de jeugd pakt de E-bike
- De gemeente staat regionaal bekend als fietsvriendelijk
- In alle dorpen staat laadinfra voor auto's en fietsen
- In alle dorpen is een coöperatie actief met een (elektrische) deelauto

Thema 6.4	Maatschappij
Doorlooptijd project	5 jaar (2016 – 2020)
Projectleider/coördinator	Wilza Kouwer / Sjoerd Prince / Tom Vermin / Dianne Dingemans

Aanleiding

Binnen de huidige maatschappij heerst nog te veel een “weggooi cultuur”. Reparatie is duurder dan vernieuwen. Apparatuur heeft een steeds kortere levensduur. We dienen dit tijt te keren. Machines en apparatuur langer gebruiken en zodanig fabriceren dat herstel of upgrading eenvoudiger is. Niet echt een mechanisme waar Noord-Beveland invloed op heeft. Door het stimuleren van een kringloopwinkel kunnen sociale aspecten een impuls krijgen. Waren komen voordelig op de 2^e hands markt en herstelwerkzaamheden bieden een sociale platform.

Als overheidsinkoper kunnen we binnen onze eigen organisatie vervanging uitstellen, keuzes afstemmen op levensduur, keuzes afstemmen op de circulaire economie.

Onze welvaart brengt ook andere ontwikkelingen met zich mee, namelijk; verspilling. Verspilling dient terug gedrongen te worden. Een kromme komkommer, is ook een komkommer. Fruit met een vlekje kan gewoon gegeten worden. Voedsel waarvan de houdbaarheidsdatum met 2 dagen is overschreden kan nog gewoon gegeten worden.

Als de mensheid in de ontwikkelde westerse landen goed voedsel zo blijven verspillen (25 % van ons goede voedsel wordt weggegooid) bereiken we nooit de doelen om over 35 jaar de 8,9 miljard monden van onze wereldbevolking te voeden.

Normen moeten bijgesteld worden, acceptatie vergroot. Door meer biologisch te telen verdwijnt het smetteloze fruit of de ultieme rechte komkommer uit de schappen. Dan zit er wel eens een vlekje op, die is niet met bestrijdingsmiddelen weg gepoetst. Dan ligt er wel eens een krom exemplaar in de kist. Is de smaak daardoor minder?

Verspilling kan ook terug gedrongen worden door meer afgestemd te koken. Hoeveelheden beter afstemmen op de gezinsgrootte, voorkom overschot dat weggegooid moet worden.

Onze afvalberg is enorm. Verbeterde scheiding kan zorgen dat veel primair basismateriaal niet uit de natuur gewonnen hoeft te worden. Maak het huishoudens aantrekkelijker om beter te scheiden. Haal recyclebaar en apart gehouden materiaal vaker op dan de grijze fractie.

Kweek van eigen voedsel is weer hip, mensen zien zo dat de producten uit hun eigen tuin echt vrij van chemische bestrijdingsmiddelen opgekweekt worden, er geen E-nummers worden toegevoegd om de producten langer houdbaar te maken en de smaak niet beïnvloed wordt.

Mensen zonder tuin dienen ruimte te krijgen in tuindersverenigingen.

Doelstelling

- Er vindt minder verspilling plaats
- Mensen doen langer met apparatuur
- Mensen kiezen apparatuur dat na zijn levenscyclus goed demontabel is (circulaire economie)
- We accepteren voedsel met een vlekje en afwijkende modellen
- Mensen kweken weer hun eigen groente
- We produceren 25 % minder grijs afval en 25 % meer herbruikbaar materiaal.
- Horeca koopt streekproducten en promoot dat in zijn reclame uitingen

Activiteiten

- Er worden kookcursussen georganiseerd waarin puur biologische producten worden verwerkt.
- We tonen voorlichtingsfilmpjes / animaties op onze website
- De afvalinzamelstructuur zal binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling verfijnt worden. Ophalen van de grijze fractie versoberen en van herbruikbaar materiaal stimuleren.
- We stimuleren kwekers alternatieve afzet te zoeken (fruitsappen, ciders, leveren aan de voedselbank, e.d.).
- Binnen het GON voorlichting geven over wat er aan voedingsmiddelen binnen de gemeentegrenzen aanwezig en zonder kostbare tussenhandel beschikbaar is.
- We faciliteren een 2e handsproducten verkooplocatie waar vrijwilligers apparaten repareren, schoonmaken en verkopen.

Monitoring

- De meetgegevens en sorteerproeven van onze afvalinzameling jaarlijks analyseren
- De groei van “moestuin-complexen” volgen, en daar waar gewenst stimuleren.
- We analyseren de stromen van secundair materiaal van kwekers.
- We registreren deelname aan kookworkshops bij de biologische kwekers.
- We monitoren de ontwikkeling van kringloopwinkels en werkplaatsen.

Begroting

Jaar	2016	2017	2018	2019	2020	Totaal
Uren	100	100	100	100	100	500
Investeringsen	€ 30.000,-	€ 30.000,-	€ 30.000,-	€ 30.000,-	€ 30.000,-	€ 150.000,-

